

**LA DESPĂRTIREA DE PETRU URSACHE
(1931–2013)**

„Știința morții, adică modalitatea de a muri frumos, ca în artă, a deprins-o menirea după lungi experiențe costisitoare. Se spune: cine se teme, moare urât, dar cine a înțeles puterea lui Thanatos și modul cum poate fi întâmpinată cu bărbăție, moare frumos”.

Petru URSACHE

Abstract. The study presents a summary profile of the teacher and researcher Peter Ursache, an ethnologist, esthetician and literary historian, Professor Emeritus of „Al. I. Cuza” University from Iasi, PhD advisor, caretaker of numerous editions and anthologies, the author of the following volumes: *Titu Maiorescu. The Esthetician*; *Sambo Chamber. An Introduction to Mircea Eliade’s work*; *Sadovenizind, Sadovenizind*; *Ethnoaesthetics*; *Marie Case. Or on beauty in folklore*; *Anthropology, a neo-colonial science*; *Ethnosophy*.

Keywords: encyclopedism, uprightness and ability for sacrifice, universal dimension, theological aesthetics, discourse force, ethnocide.

De la primele sale pagini tipărite (1961), și apoi pe tot parcursul evoluției sale științifice, de mai bine de o jumătate de secol, Petru Ursache s-a ținut departe, cât a putut mai mult, de abordarea creației populare de pe pozițiile luptei de clasă, de tematica oficială, de teme precum leninismul și problemele folcloristicii, cântecele colectivizării, lirica populară închinată partidului. S-a salvat de astfel de chemări ale sirenelor partinice prin descoperirea veritabilei bibliografii, a reperelor cărora le-a rămas credincios: D. Caracostea, Ovid Densusianu, Tudor Vianu, Lucian Blaga, Dimitrie Gusti, Ernest Bernea, Petru Caraman, Ion Diaconu, Al. Dima, Mihai Pop și Mircea Eliade, despre acesta scriind cartea *Camera Sambo*, care a cunoscut trei ediții, cea de-a treia, din 2008, purtând subtitlul *Introducere în opera lui Mircea Eliade*. L-a atras la acesta enciclopedismul gândirii științifice, verticalitatea și capacitatea de sacrificiu, ideile nobile, „dimensiunea universală a acestui exemplar reprezentant al sufletului românesc”.

Noua abordare a creațiilor oralității a parcurs la el multe etape, de la *Cursul de estetică* (partea istorică) (1973), *Cursul de literatură populară* (1974), *Poetică folclorică* (lași, 1976), pe care o apreciază a fi „prima poetică folclorică publicată la noi, ca disciplină sistemică, pe criterii poetico-estetice”, *Prolegomene la o estetică a folclorului* (1986), *Etnoestetica*, până la *Cazul Mărie. Sau Despre frumos în folclor* (2001). *Poetică folclorică* are meritul de a fi deschis în literatura de specialitate de la noi această abordare, alte trei cărți, datorate altor specialiști, apărând ulterior: Gheorghe Vrabie, *Retică folclorică (poezia)* (1978), Ovidiu Bârlea, *Poetică folclorică* (1979), Adrian Fochi, *Estetica oralității* (1980). „Rămân fidel – scrie în *Etnoestetica* – unui principiu potrivit căruia cercetarea culturii tradiționale, luată în totalitate ori pe sectoare, trebuie să treacă de la abordarea cantitativă, a culegerii de materiale și înfățișarea lor descriptivă, la cea calitativă și axiologică. Atâta timp cât nu vom face efortul intelectual de a depăși cadrul îngust al tehnicismului mărunț (eliminat în vest încă de la 1900), vom continua să ne lăudăm festiv cu grămezi de variante literare ordonate numeric, cu tone de bundițe, cu țipurituri și obrăzare, dar nu vom reuși să-l convingem pe intelectualul care se respectă că românii beneficiază de o moștenire culturală prealfabetă, de excepție, înscrisă pe cele mai înalte portative ale valorilor spirituale. Deocamdată tocmai tradiția multiseclară constituie, pentru noi, românii, punctul forte al «etnicului»”. Secțiunile cărții, cadre axiologice, capodopera folclorică, categorii ale etnoesteticii, poetică folclorică, forme ale imaginarului și creație și consum sunt o ilustrare a principiilor citate de noi mai sus. *Cazul Mărie. Sau Despre frumos în folclor* (2001) aduce observații de finețe despre frumosul asociat cu binele, despre teoria, originea și întruparea frumosului, chestiuni care-l preocupaseră și în *Prolegomene la o estetică a folclorului*, dar pe care acum le aprofundează.

În *Mic tratat de estetică teologică* (ed. I, 1999, ed. a II-a, 2009), rezultat al experienței aparte a profesorului estetician, constituită de cursul de estetică teologică ținut la secțiile mixte (Teologie – Litere) de la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, examinează adevărul de credință, cu corelativul său frumosul de credință. Dacă Nichifor Crainic, în cartea sa *Nostalgia paradisiului*, a pornit din direcția teologică, el, Petru Ursache, a pornit, cum mărturisește, „din partea esteticii generale, ferindu-mă, cel puțin în intenție, de teze și antiteze”. Nu și-a fundamentat acest mic tratat doar pe bibliografie, fiindcă, scrie el, „se cuvin multe altele ce țin, înainte de toate, de viața sufletească, așa cum și-o construiește fiecare în parte. Nu cunosc un greu mai mare”.

Etnologul este dublat de un istoric literar, care s-a ilustrat prin cărțile *Titu Maiorescu, esteticianul* (1987), *Sadovenizând, sadovenizând* (ed. I, 1994, ed. a II-a, 2005), *Înamorați întru moarte. Eros Poesis la Cezar Ivănescu* (2004), *Istorie, genocid, etnocid* (2010) și *Omul din Calidor* (2012). *Istorie, genocid, etnocid* este o pledoarie pentru descoperirea și folosirea adevărului istoric, a documentelor nefalsificate, a jurnalelor de închisoare ale lui Dumitru Bacu, Grigore Caraza, Paul Goma, Grigore Dumitrescu, Nicolae Mărgineanu, Ioan Ianolide, Justin Pârvu, Nistor Chiorean, N. Steinhardt, Marcel Petrișor, Oana Orlea, Fiorin Constantin Pavlovici, Mihai Buracu, a documentelor publicate de Gh. Buzatu și V. FI. Dobrinescu. *Omul din Calidor* este așezată sub semnul unei imperioase reparații, a unei priviri fără prejudecăți a operei și omului Paul Goma. „Istoriei literare – scrie Petru Ursache – îi va veni greu să explice natura frânturii dintre două momente din destinul existențial al lui Paul Goma,

primul la care ne referim fiind cuprins între 1977 și căderea Cortinei de Fier. Omul din Calidor a devenit, timp de mai bine de un deceniu, personalitatea europeană, datorită, mai ales, Mișcării care-i poartă numele, integrată Chartei Drepturilor Omului. Al doilea moment s-a ivit după revoluțiile «de catifea», autorul romanului *Ostinato* intrând, treptat, într-un inexplicabil con de umbră. (...) Dacă s-ar scrie o carte pe această temă, bazată pe documente din presa vremii și pe mărturiile contemporanilor, s-ar putea dovedi, fără îndoială, că, la data respectivă, Paul Goma își câștigase faima de cel mai reprezentativ și mai brav dintre români, impus prin forța discursului, prin calitatea morală a comportamentului civic, prin capacitatea de dăruire întru ajutorarea confrăților de suferință și de ideal”. N-a așteptat să apară cartea amintită, ci și-a asumat personal obligația de a-l prezenta, documentat, pe opozantul regimului comunist, pe acela care s-a dăruit până la sacrificiu unei cauze care era nu doar a lui: apărarea drepturilor omului, plătind scump demersul său, cunoscând din plin replica barbară a poliției politice, a temnițelor comuniste, demența torționarilor, a călăilor regimului comunist. Goma – scrie Ursache – „l-a depășit și pe Soljenițin în privința verticalității până la capăt”.

A văzut în Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” o instituție sacră, a avut acolo doi profesori de lângă inimă, Alexandru Husar și Constantin Ciopraga, însă „trei cavaleri ai Apocalipsei”, pe care îi numește în interviul acordat lui Mircea Dinutz, l-au obstrucționat sistematic. A dorit și a năzuit să fie trimis în străinătate pentru scurte perioade de specializare în Suedia, Elveția, Coreea, pentru un lectorat de doi ani fie ia Chicago, fie la Universitatea din Seattle, fie la Sorbona, dar i-au fost respinse dosarele, manevre oculte acționând de fiecare dată. N-a reușit să predea, la Universitatea amintită, materia pentru care avea o pregătire superioară, catedra fiind ocupată de un ins „incredibil de incult”, fost secretar doi la județeană de partid. A fost mereu mușcat de injustiții, de abuzuri. Și ca și când n-ar fi fost de ajuns ce i se întâmpla lui, soția sa, distinsa romancieră și eseistă Magda Ursache a fost eliminată de la universitate și de la Institutul „A. Philippide” de trei ori în doi ani, după ce fusese pedepsită, pentru o greșală de tipar de care nu era vinovată, prin interdicție de a semna, timp de treisprezece ani, în presa ieșeană. Amândoi, timp de mulți ani, au dus-o greu și au fost „hăituiți din toate părțile”.

Petru Ursache spunea că pentru el scrisul și cititul sunt „un mod de a exista, activ și bătaios”. Adesea și-a îndreptat tirul criticii împotriva celor care, în numele globalizării, ignoră dacă nu chiar disprețuiesc valori consacrate ale neamului. Pregătise o nouă ediție a *Etnosofiei* și o alta, mult îmbogățită, a cărții *Istorie, genocid, etnocid*, despre prigoana comunistă. În interviul la care m-am mai referit, reproduș și în cartea *Confesiuni provocate* de Mircea Dinutz și Rodica Lăzărescu (2013), spunea că *Etnosofia* „s-a apropiat de final”, iar „în perspectivă imediată se află *Eros și Dor*”. Adăuga că realizarea acestor proiecte este condiționată de modul cum le-o rânduie „Cineva mai mare”. Într-adevăr, Cel de Sus, la care se referea, a rânduit altfel, chemându-l la El la 7 august 2013.

Petru Ursache, etnolog, istoricul literar, publicistul, editorul și distinsul profesor de la Universitatea ieșeană, a lăsat o operă. O editură ieșeană s-ar onora pe sine dacă ar reedita-o într-o serie de volume. Ar fi un act cultural pe deplin meritat.

Dr. IORDAN DATCU
(București)